

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

2	6	7	2
---	---	---	---

Exam. Code :

0	3	0	9
---	---	---	---

Master of Arts (Economics) 3rd Semester

(2123)

Opt. (iii) ENVIRONMENTAL ECONOMICS

Paper—MAECO - 303 & 304 (In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :— First question is compulsory. Attempt any **TEN** short questions from first question of **2** marks each. Attempt any **ONE** long question from each Unit of **15** marks each.

1. Attempt any **ten** questions :

- (i) Define Environment.
- (ii) Define Ecosystem.
- (iii) Define market failure.
- (iv) What are Externalities ?
- (v) What are common property resources ?
- (vi) What is abatement cost function ?
- (vii) What is marginal decision ?
- (viii) What are pollution taxes ?
- (ix) What are transferable pollution permits ?
- (x) Give regulation of solid waste management in India.

- (xi) What is environmental accounting ?
- (xii) What do you mean by Ozone Depletion ?
- (xiii) Objectives of Earth Summit, 1992.
- (xiv) What is Kuznets curve ?
- (xv) Define sustainable development. 10×2=20

UNIT-I

- 2. (a) Discuss relationship between Environment and Economy.
- (b) Discuss 2nd Law of Thermodynamics. 8+7=15
- 3. (a) Explain the solutions of market failure associated with environment.
- (b) Discuss environmental externalities and their consequences. 7.5+7.5=15

UNIT-II

- 4. (a) Discuss the optimal level of pollution.
- (b) Explain pollution taxes and markets for transferable pollution permits. 7+8=15
- 5. Why regulation of environment is important ? Explain liability laws and property rights to regulate environment. 15

UNIT-III

- 6. What is Environment Impact Assessment ? Explain steps of EIA. 15
- 7. Explain cost benefit analysis for environment protection. Give various steps. 15

UNIT-IV

8. Explain causes, consequences and solutions of Acid Rain and Global Warming. 15
9. (a) Discuss Earth Summit, 2002.
- (b) Trade and environment under WTO Regime. 7+8=15

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- प्रथम प्रश्न अनिवार्य है। प्रत्येक 2 अंक के पहले प्रश्न में से किन्हीं दस लघु प्रश्न का प्रयास करें। प्रत्येक यूनिट में से 15 अंकों का कोई भी एक दीर्घ प्रश्न करें।

1. किन्हीं दस प्रश्नों का उत्तर दीजिए :

- (i) पर्यावरण को परिभाषित करें।
- (ii) पारिस्थितिकी तंत्र को परिभाषित करें।
- (iii) बाजार विफलता को परिभाषित करें।
- (iv) बाह्यताएँ क्या हैं ?
- (v) सामान्य संपत्ति संसाधन क्या हैं ?
- (vi) उपशमन लागत फलन क्या हैं ?
- (vii) सीमांत निर्णय क्या है ?
- (viii) प्रदूषण कर क्या हैं ?
- (ix) हस्तांतरणीय प्रदूषण परमिट क्या हैं ?
- (x) भारत में ठोस अपशिष्ट प्रबंधन का विनियमन दीजिए।

- (xi) पर्यावरणीय लेखांकन क्या हैं ?
- (xii) ओजोन रिक्तीकरण से आप क्या समझते हैं ?
- (xiii) पृथ्वी शिखर सम्मेलन, 1992 के उद्देश्य।
- (xiv) कुजनेट वक्र क्या हैं ?
- (xv) सतत विकास को परिभाषित करें। 10×2=20

यूनिट-I

2. (a) पर्यावरण और अर्थव्यवस्था के बीच संबंध पर चर्चा करें।
- (b) थर्मोडायनामिक्स के दूसरे नियम पर चर्चा करें। 8+7=15
3. (a) पर्यावरण से जुड़ी बाजार विफलता के समाधान बताएं।
- (b) पर्यावरणीय बाह्यताओं और उनके परिणामों पर चर्चा करें। 7.5+7.5=15

यूनिट-II

4. (a) प्रदूषण के इष्टतम स्तर पर चर्चा करें।
- (b) हस्तांतरणीय प्रदूषण परमिट के लिए प्रदूषण करें और बाजारों की व्याख्या करें। 7+8=15
5. पर्यावरण का नियमन क्यों महत्वपूर्ण है ? पर्यावरण को विनियमित करने के लिए कानूनी दायित्व और संपत्ति के अधिकारों की व्याख्या करें। 15

यूनिट-III

6. पर्यावरण प्रभाव आकलन क्या है ? EIA के चरणों की व्याख्या करें। 15
7. पर्यावरण संरक्षण के लिए लागत लाभ विश्लेषण की व्याख्या करें। विभिन्न चरण बताइये। 15

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਅਮਲੀਯ ਵਰ੍ਹਾ ਆਰ ਗਲੋਬਲ ਵਾਸ਼ਿੰਗ ਕੇ ਕਾਰਣ, ਪਰਿਣਾਮ ਆਰ ਸਮਾਧਾਨ
ਬਤਾਓ। 15

9. (a) ਪ੍ਰਥਵੀ ਸ਼ਿਖਰ ਸਮਮੇਲਨ, 2002 ਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

(b) WTO ਵਯਵਸਥਾ ਕੇ ਤਹਤ ਵਯਾਪਾਰ ਆਰ ਪਰਯਾਵਰਣ। 7+8=15

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ 2 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ
ਦਸ ਲਘੁ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ 15 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਇੱਕ
ਦੀਰਘ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

1. ਕੋਈ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰੋ :

- (i) ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
- (ii) ਈਕੋਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (iii) ਮਾਰਕੀਟ ਅਸਫਲਤਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (iv) ਬਾਹਰੀ ਤੱਤ ਕੀ ਹਨ ?
- (v) ਆਮ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਸਰੋਤ ਕੀ ਹਨ ?
- (vi) ਅਬੇਟਮੈਂਟ ਲਾਗਤ ਫਲਨ ਕੀ ਹੈ ?
- (vii) ਹਾਸ਼ੀਏ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀ ਹੈ ?
- (viii) ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਟੈਕਸ ਕੀ ਹਨ ?
- (ix) ਤਬਾਦਲੇਯੋਗ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਪਰਮਿਟ ਕੀ ਹਨ ?
- (x) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਠੋਸ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਦਿਓ।
- (xi) ਵਾਤਾਵਰਣੀ ਲੇਖਾ ਕੀ ਹੈ ?

(xii) ਓਜ਼ੋਨ ਦੀ ਕਮੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

(xiii) ਧਰਤੀ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼, 1992।

(xiv) ਕੁਜ਼ਨੇਟਸ ਕਰਵ ਕੀ ਹੈ ?

(xv) ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

10×2=20

ਯੂਨਿਟ-I

2. (a) ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

(b) ਬਰਮੋਡਾਇਨਾਮਿਕਸ ਦੇ ਦੂਜੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। $8+7=15$

3. (a) ਵਾਤਾਵਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਮਾਰਕੀਟ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਹੱਲਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

(b) ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਤੱਤਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। $7.5+7.5=15$

ਯੂਨਿਟ-II

4. (a) ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਪੱਧਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

(b) ਤਬਾਦਲੇਯੋਗ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਪਰਮਿਟਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। $7+8=15$

5. ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਿਉਂ ਹੈ ? ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਣਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀ ਹੈ ? EIA ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

15

7. ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਲਾਗਤ ਲਾਭ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਦਮ ਦਿਓ। 15

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਐਸਿਡ ਰੇਨ ਅਤੇ ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਨਤੀਜੇ ਅਤੇ ਹੱਲ ਦੱਸੋ। 15
9. (a) ਧਰਤੀ ਸੰਮੇਲਨ, 2002 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (b) WTO ਵਿਵਸਥਾ ਅਧੀਨ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ। 7+8=15